ISSN -2583-147X (P), **Vol.- 9, Issue No.VII, October 2023**
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ପରମ୍ପରା ଓ ଆଧୁନିକତାର ମାନଦଣ୍ଡରେ 'ପାଟଦେଈ'

ଡକ୍ଟର ପ୍ରମିଳା ପାଟ୍ଟଳିଆ

ବୀଣାପାଣି ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଜନ୍ମ ୧୯୩୬ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୧ ତାରିଖରେ ପିତାଙ୍କ କର୍ମସ୍ଥଳୀ ବ୍ରହ୍ମପୁର ସହରରେ ହୋଇଥିଲା । ପିତାଙ୍କ ନାମ ଚତୁର୍ଭୁଜ ମହାନ୍ତି ଓ ମାତା କୁମୁଦିନୀ ମହାନ୍ତି । ବୀଣାପାଣିଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଋନ୍ଦୋଳରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଜଣେ ଅର୍ଥନୀତିର ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ ୧୯୬୦ ମସିହାରୁ କର୍ମମୟ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବାଲେଶ୍ୱର କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀ ସାବତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରୁ । ରମାଦେବୀ ଓ ଶୈଳବାଳା ମହିଳା କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରିବା ପରେ ୧୯୯୨ରେ ଋକିରୀରୁ ଅବସର ନେଲେ ।

ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପ 'ନାଉଗଛ' ୧୯୬୦ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ । ଏହି ଗଳ୍ପରେ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅବକ୍ଷୟର ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ ସଂକଳନଗୁଡ଼ିକ ହେଲା- 'ନବତରଙ୍ଗ' (୧୯୬୩), 'ପାନ୍ଥଶାଳା ଓ ରକ୍ତକରବୀ' (୧୯୬୫), 'କସ୍ତୁରୀମୃଗ ଓ ସବୁଜ ଅରଣ୍ୟ' (୧୯୬୭), 'ତଟିନୀର ତୃଷ୍ଣା' (୧୯୭୨), 'ସାୟାହ୍ନର ସ୍ୱର' (୧୯୭୪), 'ଅନ୍ଧକାରର ଛାଇ' (୧୯୭୬), 'କାଳାନ୍ତର' (୧୯୭୭), 'ଆରୋହଣ' (୧୯୭୮), 'ମ୍ବାନ୍ତର' (୧୯୭୯), 'ବସ୍ତ୍ରହରଣ' (୧୯୮୦), 'ଅନ୍ୟ ଅରଣ୍ୟ' (୧୯୮୧), 'ଇଣ୍ଟରଭିଉ' (୧୯୮୧), 'ଖେଳଣା' (୧୯୮୩), 'ଦୃଶ୍ୟାନ୍ତର' (୧୯୮୪), 'ଚରିତ୍ର ହସୁଛି' (୧୯୮୬), 'ପାଟଦେଈ' (୧୯୮୭), 'ତୃତୀୟ ପାଦ' (୧୯୮୯), 'ବହ୍ନିବଳୟ' (୧୯୯୦), 'ଜନ୍ମାନ୍ତର' (୧୯୯୧), 'ଅଶ୍ରୁଅନଳ' (୧୯୯୨), 'ଶକୁନିର ଛକା' (୧୯୯୨), 'ଏକାକୀ ପରାଶର' (୧୯୯୪), 'ଅଭିନେତ୍ରୀ' (୧୯୯୭), 'ଖେଳ ଋଲିଛି' (୧୯୯୮), 'ପାଚେରୀ ସେପଟ ନଈ' (୧୯୯୯), 'ପଦ୍ମ ଘୁଞ୍ଚୁଘୁଞ୍ଚୁ ଯାଉଛି' (୨୦୦୦), 'ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଭାରତବର୍ଷ' (୨୦୦୪), 'ଅପହଞ୍ଚ ଆକାଶ' (୨୦୦୭), 'ନଈକୁ ରାସ୍ତା' (୨୦୦୮), 'ଉତ୍ତରାୟଣ' (୨୦୧୦) । ଉପନ୍ୟାସ- 'କୁନ୍ତୀ କୁନ୍ତଳା ଶକୁନ୍ତଳା' (୧୯୮୯), 'ସୀତାର ଶୋଷିତ' (୧୯୯୯), 'ମନସ୍ୱିନୀ' (୨୦୦୨) ।

ଗାଳ୍ପିକା ୧୯୬୮ ମସିହାରେ ଗଳ୍ପ ସଂକଳନ 'କସ୍ତୁରୀ ମୃଗ ଓ ସବୁଜ ଅରଣ୍ୟ' ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ, ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ଗଳ୍ପ ସଂକଳନ 'ପାଟଦେଈ' ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ ଓ ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ୨୦୧୦ ମସିହାରେ ପାଇଲେ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଛି । ମାଟି ଓ ମଣିଷର କଥା ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଛି । ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତା ହିଁ ହୋଇଛି ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପର ମୁଖ୍ୟ ବିଭବ । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଷାଠିଏ ଦଶକ ପରେ ବୀଣାପାଣି ମହାନ୍ତି ଗଳ୍ପ ରଚନା କରି ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ପରିମାଣାତ୍ମକ ଓ ଗୁଣାତ୍ମକ ବିକାଶ ସାଧନାରେ ସହାୟକ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାର ମୁଗ୍ଧା ଉପାସିକା । ତଥାକଥିତ ପରମ୍ପରା ଭିତରେ ସେ ବାନ୍ଧି ହୋଇନାହାନ୍ତି ବରଂ ସ୍ୱାଗତ କରିଛନ୍ତି ନୂତନ ଭାବଧାରା ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନର ମାର୍ଗକୁ ।

ତେଣୁ ଗାଳ୍ପିକା ନିଜ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ପର୍କରେ କୁହନ୍ତି "ମୁଁ ଜାଣେ ଗୋଲାପଟି ଏବେ ବି ଲାଲ ହୋଇନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କଣ୍ଟକ ଶେଯରେ ଶୋଇ ରହି ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି... ଆଗାମୀ ପ୍ରଭାତର ଅସୁମାରି ସ୍ୱପ୍ନ... ତା'ର ସୀମା ସରହଦ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ! ଅସଂଖ୍ୟ ହସଖୁସିର ମୁହଁ ଲହଡ଼ି ଭାଙ୍ଗୁଛନ୍ତି ମୋ ହୃଦୟରେ ।

ସେମାନଙ୍କ ଜନ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ରକ୍ତ ଗୋଲାପଟିଏ ଉପହାର ଦେବାକୁ ମୁଁ କ'ଣ ପଛେଇ ଯିବି ? ନା ! ସ୍ୱପ୍ନ ଶେଷହେବାକୁ ମୁଁ ଦେଇନି । କାରଣ ତାହା ହିଁ ମୋର ଜୀବନ ଓ ସେଇ ଜୀବନକୁ ଜୀଇଁବା ପାଇଁ ଲେଖେ !"[୧] ନାରୀ ଚରିତ୍ରମାନେ ବୀଣାପାଣିଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ନୂତନ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚାର କରିଛନ୍ତି । ବୀଣାପାଣିଙ୍କ ଗଳ୍ପର ଭାଷା ଲୋକମୁଖର କଥିତ ଭାଷା । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ ଗାଁ, ମଫସଲ ଓ ସହରକୁ ହିଁ ଭିତ୍ତି କରି ଗତିଶୀଳ । ଗଳ୍ପର ସଂଳାପ ପାତ୍ରୋପଯୋଗୀ ଓ ନାଟକୀୟ ମଧ୍ୟ । ତାଙ୍କ ଚରିତ୍ରମାନେ ଚଳନ୍ତି ସମୟର ପ୍ରତିନିଧି । ସେମାନେ ସାଧାରଣ, ନିମ୍ନବର୍ଗର କିନ୍ତୁ ସଚେତନ ।

ବୀଣାପାଣିଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ନାରୀକୁ ସର୍ବଶକ୍ତିର ଆଧାର ତଥା ବିପ୍ଳବିନୀ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ନାରୀକୁ ଅବଳା, ଦୁର୍ବଳା ନ ଭାବି ବରଂ ଦମ୍ଭ ଓ ସାହସର ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ବୋଲି ବିଚାର କରିଛନ୍ତି । ନାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଦା ସଚେତନ ବୀଣାପାଣି ମହାନ୍ତି କହିଛନ୍ତି- "ମୁଁ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ କହିବି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ଶିଳ୍ପୀସତ୍ତା ବା ଚେତନା ଫେମିନିଷ୍ଟ ! ଭୋଗବିଳାସ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ମସ୍‌ଗୁଲ ରହି ସାରା ପରିବାର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଓ ସମାଜର ଛଳନାକୁ ଦିନେ ଅନୁଭବ କରି ଯଦି ବିନା ଉପକ୍ରମଣିକାରେ ନାରୀଟିଏ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଯାଏ ତେବେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବା କାହିଁକି ? ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନ, ତତ୍ତ୍ୱ ବା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଆହ୍ୱାନକୁ ନାରୀ କ'ଣ ବୁଝି ନାହିଁ ନା ବୁଝିବା ତାର ଉଚିତ ନୁହେଁ ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନ କେବଳ ମୋର ନୁହେଁ, ଆପଣମାନଙ୍କର, ଯେକୌଣସି ସୁସ୍ଥ ମଣିଷର ପ୍ରଶ୍ନ ! ସେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଯଥାସାଧ୍ୟ ମୋର ପାଠକମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଇଛି ମୋର ଅନୁଭୂତିରୁ , ମୋ ରକ୍ତର ସ୍ୱାକ୍ଷର ଦେଇ ।"[୨]

'ପାଟଦେଈ' ଗଳ୍ପ ସଂକଳନରେ ମୋଟ ୧୨ଟି ଗଳ୍ପ ରହିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଚିତ୍ରିତ ଅନ୍ଧାର, ସାହସୀ, ପ୍ରହେଳିକା, ଅଲିଖିତ ପୃଷ୍ଠା, ମାଗଣା ଖଟିଆ, କାକ୍‌ଟସ୍, ବାପା, ଅମାନୁଷିକ, ବୋହୂବୋହୂକା, ସିଦ୍ଧାର୍ଥ, ଗପ ହେଲେ ବି ସତ ! ଓ ପାଟଦେଈ । 'ପାଟଦେଈ' ଗଳ୍ପ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରେ । ଗଳ୍ପଟିର ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ପାଟ । ଗାଳ୍ପିକା ପାଟର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପ ଦେବାପାଇଁ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ଶୈଳୀ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପଟି ଗ୍ରାମ୍ୟ ପରିବେଶକୁ ନେଇ ଗତିଶୀଳ । ତେଣୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି, ପରମ୍ପରା ଓ ଆଧୁନିକତାର ସ୍ପର୍ଶ ଗଳ୍ପରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଗଳ୍ପରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଶବ୍ଦର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ସଂଳାପ ହୋଇଯାଇଛି ପାତ୍ରପୋଯୋଗୀ । ଗଳ୍ପରେ ଗାଳ୍ପିକା ପରମ୍ପରାକୁ ଅବହେଳା ନ କରି ବରଂ ଆଧୁନିକତାକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିଛନ୍ତି । 'ପାଟ' ଏ ଗଳ୍ପରେ ଏକ ପାରମ୍ପାରିକ ନାରୀ ଚରିତ୍ର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ସମାଜ ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିଛି । ପାଟଦେଈ ଗଳ୍ପଟି ପରମ୍ପରା ଓ ଆଧୁନିକତାର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ରଚିତ ଏକ ନୂତନ ସ୍ୱାଦର ଗଳ୍ପ ।

ଗାଳ୍ପିକା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମୀଣ ପରିବାରର ଚିତ୍ର ଦେବାକୁ ଯାଇ ଜଗୁ ବେହେରାର ପରିବାରକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ଜଗୁ ବେହେରାର ପରିବାର ଓ ପାଟର ଶାଶୁ ଘରକୁ ନେଇଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପରେ ଜଗୁ ବେହେରାର ଏକମାତ୍ର ଝିଅ ଥିଲା ପାଟ । ସେ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲା । ଜଗୁ ବେହେରା ପାଞ୍ଚ ଗୁଣ୍ଠ ଜମି ବିକ୍ରି କରି ପାଟର ବାହାଘର କରିଥିଲା । ରାଜାପୁଅ ପରି ଦେଖିବାକୁ ଜୋଇଁ, ଜମି ଘରଡ଼ିହ ମିଶି ଦି' ମାଣରୁ ଅଧିକ, ବନ୍ଧକ ସୁନା ଘରେ ଥିଲା କାହିଁରେ କ'ଣ ? ହେଲେ ଝିଅ ମାସ ଦି'ଟା ବି ଶାଶୁଘର ନ କରି ବାପଘରକୁ ଫେରିଆସିଲା । ଗାଳ୍ପିକା ଏଠାରେ ଧନୀ ଓ ଦରିଦ୍ରର ତାରତମ୍ୟକୁ ନିଛକ ଭାବେ ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ତା' ସହିତ ପାଟ ପ୍ରତି ହୋଇଥିବା ଶାଶୁଘରର ନିର୍ଯ୍ୟାତନକୁ ସୂଚେଇଛନ୍ତି ।

ଗ୍ରାମ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଚିତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ଗାଳ୍ପିକା ଦୋଳଯାତ୍ରାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ସାଇସାରା ଭଜନ କୀର୍ତ୍ତନ ଝାଞ୍ଜ ମୃଦଙ୍ଗରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଥିଲା । ଅବିର ବୋଳି ହୋଇ ଲୋକେ ଗହଳି କରୁଥିଲେ । ସେତିକିବେଳେ ମଝିରାତିରେ ବିଲୁଆ, କୁକୁର, ଭୂତ, ଡାଆଣୀ କାହାକୁ ନ ଡରି ପାଟଦେଈ ଘର ଦୁଆରେ ଶିକୁଳି ଦେଇ ଯାତ୍ରା ଦେଖିବାକୁ ଚାଲିଗଲା । ଆଉ ଫେରିଲାନି କି ପାଟଦେଈ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ବୋଲି କେହି ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇଲେ ନାହିଁ ।

ପାଟ ଯିବାର ତିନିବର୍ଷ ପରେ ଘରକୁ ଫେରିଛି । କୋଳରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଛୁଆ । ଗାଳ୍ପିକା ଏହି ଘଟଣାକୁ ଅବତାରଣା କରିବାକୁ ଯାଇ ବକ୍ତବ୍ୟଟିଏ ଗ୍ରାମବାସୀ ମୁହଁରେ ଖଞ୍ଜି ଦେଇଛନ୍ତି । "ସମସ୍ତେ କହିଲେ, ଅସତୀ କଳଙ୍କିନୀଟା । କେମିତି ଜୀବନ କାଟିବ କାଟୁ । କାହାର କି ଯାଏ ଆସେ ? ଶାଶୁଘରୁ ସ୍ୱାମୀକୁ ଛାଡ଼ି ଆସିଲା ପରେ ମା' ହୋଇ ଗେହ୍ଲେଇ ହବାର କାହାଣୀ କେହି ଶୁଣି ନାହିଁ । ସେଥିରେ ପୁଣି ଏତେ ଗର୍ବ ଅହଂକାର ? ରାମ ! ଧର୍ମ ସହିବନି ! ପାଟଦେଈ କ'ଣ ସ୍ୱର୍ଗର ଠାକୁରାଣୀ ଯେ ସବୁ ଅନିୟମକୁ ନିୟମ କରିଦେବ ? ସବୁ ଅକାହାଣୀକୁ କାହାଣୀ କରିଦେଇ ସଂସାରରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବ ? ଛି ଛି ! କି

ଅଲାଜୁକ କଥା ! ପାଟଦେଈକୁ କ'ଣ ଜହର ଟିକିଏ ମିଳିଲାନି... । ସବୁ କଥାରେ ଚୁପ୍ ରହିଲେ କ'ଣ ଏଇ ସଂସାରରେ ସେ ବଞ୍ଚିପାରିବ ? ପାଟଦେଈ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଶେଷ କରିଥିବା ପାଠ ଏ ବିଷୟରେ ତାକୁ କୌଣସି ଠିକ୍ ଜ୍ଞାନ ଦେଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଏଣେ ବାପା ଭାଇ ନାହାନ୍ତି ଯେ କିଏ ତା'ର ପିଠିରେ ପଡ଼ି ସାହା ହେବ ! ଶେଷକୁ ଦିନେ ଗାଁବାଲା ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲେ - ପାଟଦେଈ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବ ଯଦି ତା'ର ଜୀବନରେ ଆଶା ଥାଏ, ନହେଲେ ଜଗୁ ବେହେରାର ସେଇ ଘରଟାକୁ ନିଆଁ ଲଗେଇ ପୋଡ଼ି ଦିଆଯିବ । ଗାଁ ଝିଅବୋହୂଙ୍କର ଇଜ୍ଜତ୍‌କୁ ଦି' ପଇସାଠୁ ହୀନ କରି ପାଟଦେଈ କାଳି ବୋଳିଦେଲା ସବୁରି ମୁହଁରେ ।"[୩] ଗଳ୍ପିକା ଏଥିରେ ଏକ ପରମ୍ପରାର ଚିତ୍ର ଦେଇ ପାଟର ସହନଶୀଳତାକୁ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ।ଅନ୍ୟ ଏକ ବକ୍ତବ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଗଳ୍ପିକା ପାଟର ପରମ୍ପରା ଓ ଆଧୁନିକତା ସ୍ୱାଗତ କରିଥିବା ଚିତ୍ର ଫୁଟିଉଠିଛି । ଏଥିରେ ପାଟର ସ୍ୱର ତୀବ୍ରତର ହୋଇଛି । ନିମ୍ନଲିଖିତ ବକ୍ତବ୍ୟରୁ ବୁଝାଯାଏ – "ସେଦିନ ମାଛିସଞ୍ଜ ବୁଢ଼େ ସାଇବାଲା ମେଳି କରି ଯେତେବେଳେ ପାଟଦେଈ ଦ୍ୱାର ମୁହଁରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କୈଫିୟତ ମାଗିଲେ, ସେ ଛିଣ୍ଡା ଲୁଗାକାନିଟା ମୁହଁରେ ଚାପିଧରି କହିଲା- "ହଁ, ହଁ, ଏ ପୁଅ ମୁଁ ଜନ୍ମ କରିଛି ।

ବାହା ହେଲା ବାସିଦିନ ଯେତେବେଳେ ମୋ ସ୍ୱାମୀ କଲିକତା ପଳେଇଲା, ଶାଶୁ-ଶ୍ୱଶୁର ମୋତେ ଗୋଟାଏ ଘରେ ବନ୍ଦ କରି ଉପାସ ଭୋକରେ ରଖି ପନ୍ଦର ଦିନ ମୁହଁ ଚାହିଁଲେନି, ରାତି ଅଧରେ ମୁଁ ଲୁଚି ପଳେଇ ଆସିଲି ବାପଘରକୁ । ସେ ବି ମୋତେ ଦେଖି ଘାବରେଇ ଗଲା । ଯେତେ ଦିନ ତା' ପାଖରେ ରହିଲି, ସେତେ ଦିନ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କଠୁ ଗଞ୍ଜଣା ଶୁଣିଛି । ମୁଁ ବି ନାନା ଅପବାଦ ଶୁଣିଛି । ମୋ'ରି ପାଇଁ ଏ ବୁଢ଼ା ବୟସରେ ସେ ହାଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ମୂଲ ଖଟିଛି, ହେଲେ ପେଟ ପୂରି ନାହିଁ କି ଲାଜ ତୁଟି ନାହିଁ ।" ଏହି ବକ୍ତବ୍ୟରୁ ଜଣାପଡୁଛି, ପାଟ ବହୁ କଷ୍ଟ ଓ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସହିବା ପରେ ତା'ର ସ୍ୱର ଦୃଢ଼ତର ହୋଇଛି ।

ପୁଣି ଗଳ୍ପିକା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଛୁଆର ବାପ କିଏ ? ବୋଲି ପ୍ରସଙ୍ଗଟିକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ସେ ପରମ୍ପରା ଓ ଆଧୁନିକତାର ଏକ ସମନ୍ୱିତ ଭାବଧାରାଟି ଦେଖାଯାଏ । ପାଟଦେଈ ଛେପ ଢୋକିଲା, ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣାକୁ ଟାଣିଧରି କହିଲା–

"ମୋର କିଛି କହିବାର ନଥିଲା, କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା, ବାପକୁ ଖଟଣିରୁ ମୁକ୍ତି ଦେବାକୁ ମୁଁ ବି ମରିପାରିଲିନି... ହେଲେ... ଏ ନିଷ୍ଠୁର ପୃଥିବୀ ମୋତେ ପୁଣି ଛୁଆଟିଏ କୋଳରେ ଦେଇ ଏଇଠିକି ଫେରେଇ ଦେଲା ।" କିଏ ଜଣେ ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଣ୍ଟାରେ ଗାମୁଛାଟା ଭିଡ଼ି ଆଗକୁ ବାହାରି ଆସିଲେ, ପାଟଦେଈ ଓଢଣା ଭିତରୁ ଦେଖିପାରିଲାନି । ଅଣ୍ଟାରେ ହାତ ଦେଇ କିଳିକିଳି କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ –"କ'ଣ କହିଲୁ ? ଆଉ ଥରେ କହିବୁ ? ପୃଥିବୀ ତତେ ଛୁଆଟିଏ ଦେଇଥିଲା ? ଯେଉଁଠି ସେଠି ରଖି ଏଠିକି କାହିଁକି ପଠାଇଲା ? ଆରେ... ଯାହା କହନ୍ତି ଅମୁକଙ୍କ ମୁହଁ ଟାଣ । କହ, କହ କାହାର ଏ ଛୁଆ ?" ଓଢ଼ଣାକୁ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଟାଣିନେଇ ପାଟ ଥରି ଥରି ତଳେ ବସିପଡ଼ିଲା । ଛୁଆଟା ଆଖିରୁ ନୀରବରେ ଲୁହ ବୋହି ଯାଉଥିଲା, କୋହ ଉଠୁଥିଲା ଘନଘନ, ହେଲେ ସ୍ୱର ନଥିଲା ।"[୪]

ପାଟ ପାଟିରୁ ସ୍ୱର ବାହାର କରିବାକୁ ହଠାତ୍ ଅଣ୍ଟାରେ ଗୋଇଠାଟା ପକାଇଲା ମଣିଭାଉଜଙ୍କ ଶାଶୁ ସମ୍ପର୍କରେ ଖୁଡ଼ୀ ହେବ ପାଟର । ପାଟ କାନ୍ଦି ଉଠୁଉଠୁ ବୁଢ଼ୀ କମ୍ପିଉଠି କହିଲା –"କିଲୋ ପାଟିରେ ବେଙ୍ଗ ପଶିଛି ଚୁପ୍‌ସୀ ମୁହଁ ! ପିଲାଟି ଦିନରୁ ମାଛିକୁ ମ କହେନି, ଶାଶୁଘରେ ମାସ ଗୋଟେ ରହିପାରିଲୁନି, ବାପକୁ ଜୀଅନ୍ତା ଖାଇଲୁ । ଏବେ କ'ଣ ନା ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲି କହୁଛି ମୋ ଛୁଆ, ପୃଥ୍ୱୀ ମା' ମତେ ଦେଇଛି । ଆଲୋ! ସତ କହ ଏ ଛୁଆର ବାପ କିଏ ? ନଇଲେ ତତେ ପନିକିରେ ଦି'ଗଡ଼ କରିଦେବି... ହଁ । ମତେ ଚିହ୍ନିଛୁଟି ? ଚାରିପଟରେ ମର୍ଦ୍ଦମାଇକିନା ଘେରି ଅନେଇଛନ୍ତି, ପାଟ ବେକ ଉପରେ ଗୋଡ଼ଟା ଥୋଇ ବୁଢ଼ୀ କମ୍ପୁଛି । ପାଟ ଆଉ ସହିପାରିବନି ପାରିବନି... ପାରିବନି । ତା'ପାଇଁ ପୃଥିବୀ ଦି'ଖଣ୍ଡ ହେବନି କି ସରଗରୁ ହରପାର୍ବତୀ ଧାଇଁ ଆସିବେନି । ନିଜେ ଚାହିଁଲେ ମରିବ, ଚାହିଁଲେ ବି ବଞ୍ଚିବ । ହଠାତ୍ ବୁଢ଼ୀର ଗୋଡ଼ଟାକୁ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ି ଦେଇ ପାଟ ଛିଡ଼ା ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସିଧାସଳଖ ପାଞ୍ଚଫୁଟିଆ ବୟସ୍କା ନାରୀଟିଏ ପରି ମୁହଁରେ ତା'ର ଦମ୍ଭ ଆଉ ଘୃଣା ଫେଣ୍ଟାଫେଣ୍ଟି ହୋଇ ବାଇଗଣୀ ରଙ୍ଗ ଉକୁଟି ଉଠିଲା । ଗାଁସାରା ଲୋକଙ୍କୁ ନିରେଖି ତରାଟି ଚାହିଁ ସେ କାନ୍ଦୁରା ଛୁଆଟିକୁ କାଖେଇ ନେଇ କହିଲା - "ଏ ଛୁଆର ବାପ କିଏ ପଚାରୁଛ ତ ? ଏ ଛୁଆର ବାପ ତ ହେଇଟି ସମସ୍ତେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । ରମ୍ଭ, ବୀରା, ଗୋପୀ, ମାଗୁଣି, ନରିଆ ଆଉ ତା' ପଛକୁ ସେଥିରୁ ଦି' ଚାରିଟା ସଭିଏଁ ତ !

କେମିତି କହିବି ଛୁଆ କାହାର ବୋଲି ? ଦୋଳ ପୁନେଇଁ ରାତି, ମେଳଣ ଭିତରୁ ଯେତେବେଳେ ପାଲା ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଥିଲା,

ସେତିକିବେଳେ ତ ଏଇ, ଏଇ ସେ ରାମୁ ଗାମୁଛାଟା ମୋ ମୁହଁରେ ମାଡ଼ିଦେଇ ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ଟେକି ନେଇଗଲା । ମଶାଣି ହୁଡ଼ା ତଳକୁ । ସେଇ ବୁଦା ମୂଳରେ ଏଇ ସମସ୍ତେ ତ ମୋତେ ଘେରିଯାଇ କଣ୍ଟାରୁ ମାଉଁସ ଛଡ଼େଇ ଗବଗବ କରି ଖାଇଗଲେ । ପାଟି ବନ୍ଦ ଥିଲା, ହେଲେ ଚେଡ଼ା ବୁଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଏମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଜହ୍ନରାତିରେ ଠିକ୍ ମୁଁ ଚିହ୍ନିପାରିଥିଲି... । ହେଲେ କାହାର ଏ ଛୁଆ ? କେମିତି କହିବି ? ପଉର ସେଇ ହରିଆ ବାଉରୀକୁ ଯେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ନେଇ ମତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଥିଲା କଟକରେ । କେବଳ ବାପକୁ ନିନ୍ଦା ଦେବି ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଏତେ ଦିନ ଆସି ନ ଥିଲି । ଫେରିଆସି ବି ମୁଁ କାହାକୁ କିଛି କହିନି... ଏବେ ପଉର ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁଡ଼ୀ । ଛାତିରେ ହାତଦେଇ କୁହ ତ କିଏ ଏ ଛୁଆର ବାପ ବୋଲି ?"[୫] ହଠାତ୍ କେମିତି ପରିସ୍ଥିତିଟା ଗଣ୍ଡଗୋଳିଆ ହୋଇଗଲା । ବୁଢ଼ା ଓ ମଧ୍ୟବୟସ୍କ ଲୋକମାନେ ଉହାଁଉହିଁ ହେଲେ, ଟୋକାଗୁଡ଼ାକ ମୁର୍କିହସ ଦେଲେ । କାହା ପାଟିରୁ ଠିକ୍ କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ କି ଉତ୍ତର ନିର୍ଗତ ହେଲା ନାହିଁ । ଖୁଡ଼ୀ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ପଡ଼ିଥିଲା, ହାଲିଆ ହେଲାପରି । ରମୁ, ବୀରା, ଗୋପୀ, ମାଗୁଣି ପ୍ରଭୃତି ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତି ଦେଇଥିଲେ । ଗଳ୍ପିକା ବୀଣାପାଣି ମହାନ୍ତି ଏହି ବକ୍ତବ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ପାଟ ପୁରୁଷ ସମାଜ ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିଛି ।

ଶେଷରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ପାଟ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ । ତେଣୁ ପାଟ ଜୀବନରେ ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟକୁ ସହ୍ୟ କରିଛି ତ କେତେବେଳେ ସଚେତନ ହୋଇ ସମାଜରେ ବଞ୍ଚିବାପାଇଁ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଛି । ଏହିପରି ଭାବରେ ପରମ୍ପରା ଓ ଆଧୁନିକତାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ 'ପାଟଦେଈ' ଗଳ୍ପ ଗଢ଼ିଉଠିଛି ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ସିଂ ବିଜୟାନନ୍ଦ, ମୁଁ କାହିଁକି ଲେଖେ (ସଂ),ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, କଟକ-୨, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୦୫, ପୃ.୧୯୯ ।

୨. ତତ୍ରୈବ, ପୃ.୧୯୮ ।

୩. ମହାନ୍ତି ବୀଣାପାଣି, ପାଟଦେଈ, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ, ୧୯୮୭, ପୃ.୧୩୭ ।

୪. ତତ୍ରୈବ, ପୃ.୧୩୮-୩୯ ।

୫. ତତ୍ରୈବ, ପୃ.୧୩୯ ।

ବିଶ୍ୱଭାରତୀ,ଶାନ୍ତିନିକେତନ